

De VS en West-Europa

In deze eeuw kwamen de Verenigde Staten (VS) tot tweemaal toe Europa te hulp om een groot conflict te helpen oplossen. Na het oplossen van het tweede conflict (Tweede Wereldoorlog) bleven zij met een grote militaire macht op dit continent aanwezig en hebben daardoor waarschijnlijk een derde conflict weten te voorkomen. Nu de kans op dit (derde) conflict momenteel nagenoeg is verdwenen, hebben de VS de omvang van hun troepenmacht drastisch teruggebracht. Deze vermindering heeft betrekking op zowel de totale sterkte als die in West-Europa. Zo is de Amerikaanse troepensterkte in Duitsland en Italië teruggebracht van 230.000 in 1989, tot minder dan 100.000 in 1994. De reducties zijn verhoudingsgewijs groter dan die van de bondgenoten. Deze ontwikkeling doet de vraag rijzen in hoeverre de VS zich nog betrokken voelen bij de ontwikkelingen in Europa. Tot voor kort is het veiligheidsbeleid van de regering Clinton tamelijk ondoorzichtig geweest, omdat voornamelijk moest worden afgestaan op mondelinge verklaringen. Weliswaar was in 1993 een indicatie hierover gegeven in de zgn. *Bottom-Up Review* (BUR), waarin de toenmalige minister van defensie, Les Aspin, het defensiebeleid voor de komende jaren had aan-

gegeven, maar het basisstuk van de President over het nationale veiligheidsbeleid ontbrak nog. Recentelijk (juli 1994) is het lang verwachte document, met de titel *A national security strategy of engagement and enlargement* (NSS) verschenen. In dit document is in een aantal punten opgenomen, die duidelijk de randvoorwaarden vormt, waarbinnen het veiligheidsbeleid zich zal bewegen. Het verhogen van de veiligheid, het verbeteren van de welvaart in de VS en het uitdragen van democratische waarden zijn de drie hoofdelementen, waarop dit beleid is gestoeld.

Met betrekking tot de militaire sterkte is in analogie met de BUR aangegeven, dat de strijdkrachten in staat moeten zijn succesvol deel te nemen aan twee (grotere) conflicten, die vrijwel tegelijkertijd plaatsvinden. Aanwezigheid overzee in vredetijd wordt noodzakelijk geacht, maar dit behoeft niet uitsluitend te bestaan uit permanent gestationeerde eenheden. Deze aanwezigheid kan ook worden gerealiseerd door middel van o.a. gezamenlijke oefeningen en trainingsprogramma's, vloot- en andere bezoeken, alsook andere contacten met militairen uit de betreffende gebieden. Alhoewel de VS de sterkste militaire macht ter wereld zijn, erkennen zij niet (meer) in staat te zijn de doelstellingen geheel zelfstandig te realiseren. In de conclusie is o.m. opgenomen dat de VS zich niet zullen isoleren van de ontwikkelingen in de wereld. Met deze laatste opmerking is duidelijk gemaakt, dat zij niet de intentie hebben zich terug te trekken op het Amerikaanse continent, op afstand de gebeurtenissen te volgen en alleen in actie te komen als de Amerikaanse belangen direct worden bedreigd. Wel is duidelijk aangegeven, dat de bondgenoten zullen worden aangemoedigd mede verantwoordelijkheid te dragen en daadwerkelijk een bijdrage te leveren.

Europa is één van de gebieden, die in de NSS afzonderlijk aandacht krijgt. In tegenstelling tot de andere beschreven gebieden is met nadruk gesteld, dat de stabiliteit in Europa van vitaal belang is voor de veiligheid van de VS zelf. Van de verschillende instituties, die in Europa een rol spelen, zoals de EU, WEU, Raad van Europa, CVSE en de VN, staat voor de VS de NAVO centraal in het proces om stabiliteit in dit werelddeel te bewerkstelligen. Dat is ook het doel dat de VS met een eventuele uitbreiding van de NAVO beogen. Het trekken van een nieuwe, meer oostelijk gelegen (verdedigings-)lijn, is echter niet de bedoeling. Recentelijk heeft president Clinton dit nog eens be-

klemtoond tijdens de bijeenkomst van de CVSE te Boedapest (dec. '94). Dat de Russen dit anders opvatten, doet niets af aan de Amerikaanse intenties.

Gegeven deze Amerikaanse strategie is het interessant deze te vergelijken met de visie van enkele belangrijke Europese partners. Het meest uitgesproken blijken de Britten te zijn. In de *Statement on the defence estimates 1994* is vermeld, dat de NAVO de enige veiligheidsorganisatie is, die met militaire middelen de gegeven garanties kan waarmaken. Het stelt de vitale band tussen Europa en Noord-Amerika zeker. Deze band heeft betrekking op zowel politieke en culturele aspecten (dezelfde normen, waarden en belangen), als op militaire aangelegenheden. Dit laatste wordt van belang geacht, omdat geen enkel Europees land of groep van landen o.m. de noodzakelijke inlichtingen, vuurkracht of strategische transportcapaciteit ter beschikking kan stellen, terwijl de VS dit wel kunnen. De NAVO is het beste middel om in het geval van een strategische dreiging, de Britse belangen effectief te verdedigen en bij te dragen aan de stabiliteit. Voorts is benadrukt, dat de eigen Europese identiteit t.a.v. defensie in de context van de NAVO moet worden ontwikkeld en niet daarbuiten.

De Duitse visie is kortgeleden neergelegd in het *Weissbuch 1994* en is aldus minister van defensie Rühle, in nauw overleg met zijn Franse collega Léotard tot stand gekomen. De Duitse strijdkrachten blijven ingebed in de militaire structuur van de NAVO. Tegelijkertijd is er overigens het streven gezamenlijk (Frankrijk en Duitsland) een Europese veiligheids- en verdedigingspolitiek te ontwikkelen. Rühle wijst op de noodzaak dat de VS met troepen in Europa aanwezig blijven, om daarmee hun betrokkenheid met dit continent te onderstrepen. Zowel de NAVO als de EU kunnen een bijdrage leveren aan de veiligheid en stabiliteit van geheel Europa. In het Franse *Livre blanc sur la défense* wordt een geheel andere toon aangeslagen en is de nadruk gelegd op de Franse zelfstandigheid. Voor de bescherming van de eigen belangen mag men niet afhankelijk zijn van anderen. Het gezamenlijk optreden richt zich primair op Europa. Dientengevolge krijgt de EU veel aandacht. Verwijzende naar het Verdrag van 7 februari 1992 (Maastricht) geeft de EU het uitzicht op een gezamenlijke verdediging. De positie van de VS is in zekere zin neutraal en afstandelijk beschreven. Vanwege de positie van de VS en het *spin-off*-effect behoeven de Amerikaanse strategische en

technologische keuzes wel de aandacht. De NAVO komt terloops aan de orde. De toekomst van dit bondgenootschap wordt afhankelijk gesteld van de mate waarin antwoord kan worden gegeven op de vragen, die verband houden met een mogelijke toekomstige uitbreiding. Het specifieke Franse belang binnen de gemeenschap van staten, noodzaakt de beste bondgenootschappen te zoeken en de beste middelen te kiezen om de eigen positie te versterken. Daarom is Frankrijk betrokken bij de EU, NAVO, CVSE en de VN. Frankrijk streeft ernaar de Atlantische banden te vernieuwen. Om de veiligheid en stabiliteit in Europa zeker te stellen, blijft de Amerikaanse aanwezigheid noodzakelijk.

Uit deze opsomming, die uiteraard onvolledig is, kan een grote afstandelijkheid van Frankrijk t.o.v. de VS worden afgeleid. Alhoewel dit niet steeds expliciet is vermeld, blijkt uit de doelstellingen van het beleid, dat Frankrijk zich primair richt op het handhaven en verbeteren van de eigen positie, behoud van onafhankelijkheid en op het hebben van een zo groot mogelijke invloed. Gezamenlijk optreden heeft in Franse ogen altijd ten doel de eigen belangen te dienen. Het bestaan van een gezamenlijk Atlantisch belang – in welk opzicht dan ook – is niet gedefinieerd. Het Verenigd Koninkrijk erkent, dat het voor de eigen veiligheid afhankelijk is van de VS en onderstreept dit door enige essentiële gebieden aan te geven, waarop deze afhankelijkheid stoelt. De ervaringen tijdens de operatie *Desert Shield/Storm* bevestigen dit alleen maar. De Duitse visie neigt naar de Britse, maar door de nauwe banden met Frankrijk is dit minder concreet geformuleerd. Gelet op de rol en de doelstellingen van de Franse politiek en de positie, die dit land in Europa meent te moeten innemen, lijkt enige voorzichtigheid geboden om de huik naar de Franse wind te hangen. De VS zien Europa nog steeds als de voor hun belangrijkste regio. Zowel op grond van dit belang als vanwege de ervaringen, waarbij verschillende keren genereuze steun en hulp door de VS aan dit continent is gegeven, lijkt een goede Atlantische band – ook voor Nederland – de grootste zekerheid op veiligheidsgebied te geven. Dit houdt tevens in een maximale bijdrage aan de stabiliteit in Europa. Een versterking van de Europese samenwerking op veiligheidsgebied is uiteraard toe te juichen. De voorwaarde daarbij is echter, dat dit tevens de Atlantische samenwerking bevordert en niet leidt tot een eigen (Europese) weg.